

7. Сороколат А. О., Сошенко С. М. Психологічні особливості соціально-комунікативної компетентності педагогічних працівників. *Сімдесят другі економіко-правові дискусії*. 2023. С. 191.

8. Проценко О. В. Соціальна компетентність молодших школярів як предмет наукових досліджень. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2014. Вип. 35 (88). С. 451-457.

9. Комарівська Н., Колеснік К., Казьмірчук Н., Імбер В. Підготовка вчителя початкових класів до морального виховання молодших школярів. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2023. № 67. Р. 87-95.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГОВІКУ ПІД ЧАС ЧИТАННЯ

Лілія Дробаха, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н.Л. Тодосієнко, кандидатка педагогічних наук, доцентка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

DEVELOPMENT OF SPEAKING COMPETENCE OF EARLY SCHOOL-AGED CHILDREN WHILE READING

Liliya Drobakha, master's student Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті розкриваються особливості формування мовленнєвої компетентності молодших школярів під час читання, засобу творчого розвитку особистості дитини, що підтверджує необхідність розвитку навичок читання в освітньому процесі початкової школи. Автор статті презентує прийоми використання розвитку навички читання задля формування мовленнєвої компетентності молодших школярів.

Ключові слова: мовленнєва компетентність, навички читання, молодший шкільний вік.

Abstract. The article reveals the peculiarities of the formation of speech competence of younger schoolchildren during reading, a means of creative development of the child's personality, which confirms the need for the development of reading skills in the educational process of primary school. The author of the article presents methods of using the development of reading skills for the formation of speaking competence of younger schoolchildren.

Key words: speech competence, reading skills, primary school age.

У світлі сучасних концепцій розвитку освіти, в умовах гуманізації та демократизації суспільства зростає соціальна роль всебічно розвиненої особистості – носія нових ціннісних орієнтацій, для якої притаманні високий рівень духовності й загальної культури. Особливого значення в цьому процесі набуває початкова школа. У молодшому шкільному віці в учнів відбувається формування ціннісного ставлення до всього оточення – природи, культури, також до людей і самого себе; розвивається мовлення, мислення, формується інтерес до мови, поезії та літератури. Відбувається залучення до мистецтва, літературних форм та художньо-творчої діяльності, формуються етичні ідеали, естетичні смаки, почуття відповідальності за збереження культурних надбань суспільства, цілісне світосприймання. Такі завдання відображені в основних концептуальних положеннях розвитку педагогічної освіти, зокрема в таких нормативних державних документах, як Закон України «Про освіту», «Концепція розвитку педагогічної освіти», «Стратегія національно-патріотичного виховання», Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої освіти та інших інструктивних документах МОН України.

Літературне читання є базовим предметом в початковій школі, за допомогою якого вирішуються не тільки вузько предметні, але і загальні завдання для всіх предметів гуманітарного розвитку молодшого школяра. Враховуючи особливості становлення особистості у молодшому шкільному віці, педагоги та психологи важливого значення надають розвитку багатьох якостей дітей, в тому числі і якостей читання. Впевнене володіння навичкою читання є одним з основних умов успішності дітей у навчанні. Кожна діяльність школяра базується на читанні – правильному, усвідомленому, швидкому. Тому, опановування учнем високою технікою читання, підвищення рівня літературного розвитку молодших школярів – важливе завдання, що стоїть перед учителем. Особливої актуальності це набуває зараз, коли в сучасному світі альтернативою книзі стали телевізор і комп'ютер. Тому проблема формування навичок та якостей читання молодших школярів є важливою, сучасною й актуальною в освітньому процесі початкової школи.

Низка видатних педагогів та психологів, письменників досліджувала виховне та розвивальне значення розвитку мовлення та навичок читання дітей молодшого шкільного віку, ця проблема розглядалась як у працях класиків педагогіки, так й у працях сучасних дослідників і педагогів-практиків. Як свідчить аналіз науково-методичних джерел, проблема формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів не є новою. Значний внесок у її розроблення зробили В. Бадер, М. Бунаков, Ф. Буслаєв, Л. Варзацька, М. Вашуленко, В. Борецький, І. Гудзик, О. Джежелей, А. Каніщенко, І. Карук, Г. Кіт, К. Колеснік, Н. Комарівська, Г. Коваль, Т. Ладиженська, Н. Лисенко, М. Львов, К. Пономарьова, О. Савченко, О. Хорошковська та ін. Саме такі актуальні завдання відображені в основних концептуальних положеннях, зокрема в таких нормативних державних документах, як Закон України «Про освіту», «Концепція розвитку педагогічної освіти», «Нова українська школа», «Стратегія національно-патріотичного виховання» та інших інструктивних документах МОН України, де визначені гуманістичні ідеали розвитку сучасної педагогічної освіти. Отже, особливого значення в процесі творчого розвитку особистості дитини набуває початкова школа, зокрема, «наступність у навчанні та вихованні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку» [2, с. 349].

«Формування духовно багатой людини, яка глибоко розуміє твори мистецтва, має високо розвинуті естетичні смаки, відчуває красу навколишнього світу і прагне до творчого перетворення дійсності за законами прекрасного. Це характерно для молодшого шкільного віку, у період активного розвитку мислення» [6, с. 242]. Отже, «виховання у молоді національного характеру мислення, патріотизму, моральності, естетичної самосвідомості, духовного розвитку дітей та юнацтва. Становлення уявлень особистості про світ, стосунків людей, про себе починається у молодшому шкільному віці одночасно з розвитком почуттів і моральних якостей. Воно є основою моральної спрямованості особистості визначають її подальше життя» [4, с. 134]. Важливим завданням сучасної педагогіки є формування у молодших школярів мотиваційної основи до розвитку навичок читання у процесі позакласної роботи на основі принципу природовідповідності навчання і виховання; реалізація системного підходу до формування читацької компетентності дітей молодшого шкільного віку у процесі позакласної роботи з опорою на набутий досвід; залучення молодших школярів до творчої діяльності з літературного читання на основі співтворчості вчителя й учнів. Літературне читання є базовим предметом в початковій школі, за допомогою якого вирішуються не тільки вузькопредметні питання, але і загальні завдання для всіх предметів гуманітарного розвитку молодшого школяра; розробляється методика реалізації педагогічних умов формування якостей читання дітей молодшого шкільного віку у процесі позакласної роботи;

Впевнене володіння навичкою читання є одним з основних умов успішності дітей у навчанні. Читання – рецептивний вид мовної діяльності зі сприйняттям та розумінням письмового тексту – входить у сферу комунікативно-суспільної діяльності людей і забезпечує в ній одну з форм (письмове) спілкування. Метою читання є отримання та переробка інформації. Діяльність школяра – базується на читанні й опанування учнем

високою технікою читання, підвищення рівня літературного розвитку молодших школярів – важливе завдання. Актуальним це є в сучасній початковій освіті, коли «формування навичок читання молодших школярів постає дуже важливою проблемою» [5, с. 144].

Читання – це один із видів мовної діяльності, тісно пов'язаний як з вимовою, так і з розумінням мови. Це й українські народні казки, й твори різних сучасних авторів, що навчає дітей, розвиває, додає, збагачує словниковий запас, вдосконалює знання, уміння, практичні навички, додає життєвого досвіду; покращує загальне самопочуття, розвиває емпатію, уяву, фантазію; знизити тривожність, сфокусуватися на моменті тут і зараз, і навіть покращує сон.

За дослідженнями інституту майбутнього 49% респондентів зазначили, що читання – це спосіб зберегти себе, врівноважити свій психологічний стан, особливо під час війни. Друковані книжки щодня читають лише 8%, кілька разів на тиждень – 16%, електронні та аудіо книжки – відповідно 4% та 11%. Український інститут книги впровадив в Україні національний тиждень читання, цього року він відбувся з 04 по 10 грудня – об'єднує між собою читачів, видавців, письменників, книгарів зі всієї країни та світу. Ця Всеукраїнська акція має за мету консолідацію українського суспільства навколо книги та читання, популяризації читання у світі. За даними досліджень Українського інституту книги, читання книжок посідає 9 місце серед щоденної діяльності.

Отже, з психолого-педагогічної думки читання є процесом, що складається з техніки читання і розуміння при читанні. Розуміння під час читання співвідноситься з технікою читання як ціль і засіб. Розуміння під час читання є процесом проникнення сутності тексту шляхом встановлення між елементами зв'язків; один з видів розумової діяльності людини. Читач не просто отримує готову інформацію, він порівнює значення прочитаного зі своїм досвідом, наявною інформацією та знаннями.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Кривошея Т. М. Наступність у навчанні та вихованні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в педагогічній спадщині Я. А. Коменського. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка*: збірник наукових праць. 2009. № 28. С. 349-354.
3. Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Мальов С. В. Виховання патріотичних почуттів дітей молодшого шкільного віку в процесі формування естетичної компетентності. *Патріотичне виховання в освіті та соціальній роботі: уроки минулого та сучасний погляд*: зб. матер. міжвузівської науково-практичної конференції Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії 22 лютого 2024 року. Хмельницький, 2024. С. 134-138.
5. Петришина Т. Ю. Роль вихователя в контексті перспективності й наступності дошкільної освіти та початкової школи. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: зб. матер. VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2022. Вип. 11. С. 144-146.
6. Тодосієнко Н. Л. Педагогічне значення українського фольклору у патріотичному вихованні дітей молодшого шкільного віку. *Патріотичне виховання в освіті та соціальній роботі: уроки минулого та сучасний погляд*: зб. матер. міжвузівської науково-практичної конференції Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії 22 лютого 2024 року. Хмельницький, 2024. С. 242-247.